

واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی شهرستان خانقین عراق

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۳/۲۰

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۰۸

صفحات: ۱۸۲-۱۵۹

عباس هیاس نجف؛ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
محمد اکبرپور؛ استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

چکیده

هدف غایی برنامه‌های توسعه روستایی بهبود کیفیت زندگی در جوامع روستایی است، اما پیش شرط اصلی جهت دستیابی به این مهم فراهم ساختن شرایط مناسب برای زندگی است که می‌تواند زمینه‌ساز ارتقای کیفیت زندگی در جوامع روستایی گردد. هدف از تحقیق حاضر سنجش وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. حجم نمونه با استفاده از مدل کوکران (۳۲۰ نفر سرپرست خانوار) برآورد گردید. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است و تجزیه و تحلیل‌های آماری در محیط نرم‌افزار SPSS انجام شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و مشخص کردن وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی، از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به دست آمده که برابر با $-۷/۲۲۰$ است در سطح پایین تری قرار دارد و از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها با $۳۵/۸۹۱$ و ویژگی واحد کالبدی با $-۲۶/۸۳۵$ و شاخص زیست محیطی با توجه به t به دست آمده که با $-۱۸/۰۶۱$ با سطح معناداری ۹۹% در سطح پایین تری قرار دارد. نتایج بیانگر آن است که ضریب همبستگی بین کیفیت محیط زندگی و اشتغال خانوارهای روستایی در ارتباط با تحولات اقتصادی آن‌ها معادل $(۰/۵۹)$ بوده و سطح معناداری نیز در سطح $(۰/۰۰۳)$ است. نتایج به دست آمده نشان داد کیفیت محیط سکونت در روستاهای محدوده مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط قرار گرفته و از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه بین روستاهای نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی:

رضایت مندی،
کیفیت زندگی،
فضاهای پیراشهری،
خانقین، کشور عراق.

¹ m.akbarpour@razi.ac.ir

امروزه کیفیت زندگی به معنی اینکه یک فرد چقدر می‌تواند خوب زندگی کند و همچنین داشتن یک استاندارد خاص از زندگی که فرد زندگی راحت داشته باشد. برای بسیاری از شهروندان جهان این ایده مهم درباره زندگی بهتر که در آن شهروند متوسط به راحتی ادامه زندگی و نابسامانی‌های اجتماعی کاهش یافته و مرگ نابهنگام تا حد زیادی کاهش می‌یابد (آقایاری هیر و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). کیفیت زندگی به شدت از عوامل زمان و مکان تأثیرپذیر است و با شاخص‌های عینی و ذهنی سنجیده می‌شود (Levent & Nijkamp, 2006: 269-281). کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی است که بعد عینی آن به شرایط بیرونی و واقعی زندگی افراد و بعد ذهنی آن به ارزیابی طرز تلقی‌ها و رضایت افراد از شرایط زندگی خود می‌پردازند (آقایاری هیر و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). شاخص‌های ذهنی برگرفته از ذهن انسان است و براساس پیش‌زمینه‌های ذهنی خود و برداشتی که از محیط پیرامون دارد درباره وضعیت زندگی قضاوت می‌کند. بر این اساس، رضایتمندی، مطالعه و درک چیزهایی است که باعث می‌شود افراد نسبت به ارزش‌ها و استانداردهای خود احساس خوبی داشته باشند. بر این مبنا، بهبود کیفیت زندگی بشر از طریق مطالعه فرایندها و مکانیسم‌های ذهن و رفتار بشر است (et al Liu, 2018: 563-576). به این ترتیب، اگرچه کیفیت زندگی، مفهوم تازه‌ای نیست و پیشینه‌ی مطالعاتی گسترده‌ای هم دارد؛ با ارائه تعریف تا حد ممکن جامعی از این مفهوم و به‌ویژه مقیاس‌سازی معتبری برای عملیاتی کردن آن در رابطه با جوامع روستایی، به سازه‌ای برای تحلیل ارزیابی ساکنان این جوامع از شرایطی که در آن زندگی و فکر می‌کنند، می‌توان دست‌یافت؛ به عبارت دیگر "ارزیابی جوامع و مردمان روستایی از کیفیت زندگی‌شان" به عنوان متغیری وابسته و متأثر از مجموعه متغیرها و عوامل عینی و ملموس محیطی، اقتصادی، اجتماعی، خدماتی، کالبدی و جوانب ناملموس نگرشی و ذهنی، هم‌سنجه‌ای برای ارزیابی و تحلیل سطح توسعه‌ی این جوامع و برخورداری آن‌ها از شرایط و جوانب فیزیکی و عینی سکونتگاهی است و هم انعکاسی است از ذهنیت و نحوه نگرش آن‌ها به زندگی روستایی و مقتضیات آن، به‌ویژه در مقایسه با تصور و ادراکی که از شهرنشینی و زندگی شهری دارند (Calvin Duggan & Esther Peeren, 2020: 350). امروزه در کنار مسائل و مشکلات به وجود آمده در جوامع روستایی مانند نقض حقوق بشر، فساد، سوءاستفاده از کارگران، تبعیض، شیوع ایدز، در دسترس نبودن امکانات آموزشی، کاهش جمعیت، کاهش درآمد، کاهش سطح اشتغال، کاهش تولیدات زراعی، مهاجرت نیروی کار و... از کیفیت زندگی به‌منزله مسئله‌ای چالش‌برانگیز و شناخته‌شده در نواحی روستایی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه یاد می‌کنند (جمینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۸). باید در نظر داشت که توسعه روستایی فرایندی چندبعدی است که هدف اصلی آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان روستایی است. کیفیت زندگی در نواحی روستایی بستگی زیادی به عوامل گوناگون فضایی و مکانی دارد (اکبریان رونیزی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۸۳). در دهه‌های اخیر با اولویت یافتن توسعه روستایی و تدوین آن‌ها در قالب برنامه‌های توسعه پایدار، به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه‌یافته است. با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌های توسعه پایدار، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، شاخص‌های تحلیل و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (دانائی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). کشور عراق در دهه‌های اخیر با

تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بسیار عمیقی از قبیل جنگ هشت ساله با ایران، حمله آمریکا به عراق و از بین رفتن رژیم دیکتاتوری صدام، فروپاشی جامعه، بمب گذاری های بی شمار، حمله داعش، ویرانی های اجتماعی و اقتصادی به جای مانده از آن و ... مواجهه بوده است. این تحولات از یک سو، در دهه های اخیر که تمام تجربه های فوق را تجربه نموده اند، زندگی جاری و روزمره را دگرگون ساخت و از سویی دیگر نوع نگاه به انسان و حقوق را دستخوش تغییر کرد. وضعیت فعلی زندگی، چیزی جز نتیجه تلاش جامعه برای تغییر و دست یابی به وضعیت مطلوب زندگی نبوده است. روستاهای پیراشهری با سرعت بیشتری نسبت به سایر روستاها تحولات جمعیتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در آنها مشاهده می شود که این امر ناشی از فاصله کم و تبادلات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و بخش دیگر متأثر از گسترش کالبدی شهرها بوده است (بابایی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴۰). بهبود کیفیت زندگی مردم ایجاب می کند تا مشخص گردد که میزان تأثیر شاخص های (محیطی، کالبدی، خدماتی، اقتصادی و اجتماعی) بر کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری شهرستان خانقین چقدر است؟ تفاوت اصلی پژوهش حاضر با سایر پژوهش های انجام شده مطالعات روستایی کشور عراق در نگاه سیستمی و چندبعدی آن است. از این رو با پرهیز از نگاه بخشی و در نظر داشتن رویکردی سیستمی به شناسایی ابعاد گسترده و متفاوت اثرگذار بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی پیراشهری در شهرستان خانقین پرداخته است این تحقیق سعی نموده است با توجه به تجربیات در پژوهش های گذشته، کیفیت محیط زندگی نواحی روستایی پیراشهری بخش مرکزی خانقین را مورد بررسی قرار دهد که در این محدوده جغرافیایی برای نخستین بار است انجام می گیرد و به نوعی در عراق و استان دیاله به عنوان اولین نمونه پژوهش در این راستا محسوب می شود. عدم وجود پژوهشی این چنین باهدف واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری در خانقین تاکنون نیز جنبه نوآورانه دیگری برای پژوهش محسوب می گردد.

کیفیت زندگی مفهومی جدید و نوپا نیست، حتی ارسطو نیز در فلسفه یونان با موضوع سعادت از آن یاد کرده است. در دوران جدید نیز افرادی چون کییر کگاری، ژان پل سارتر، مازلو^۱ و دیگران در بحث درباره حالت های زندگی انسان ها به آن توجه کرده اند. البته در علوم مختلف بسته به ابعاد مختلف و ماهیت این کلمه از تعابیر مختلفی از کیفیت زندگی استفاده شده است (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۰). در این صورت می توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴). کیفیت زندگی، سنجش و ارزیابی آن و بررسی عوامل تأثیرگذار بر آن، حوزه ای از مطالعات علوم اجتماعی است که قدمت زیاد و پیشینه ای نسبتاً غنی دارد و به طور عمده و به ویژه از ابتدا، به جوامع شهری معطوف بوده است. بررسی پیشینه این مطالعات نشان می دهد با ورود این مفهوم به حیطه مطالعات و پژوهش های جغرافیایی، سمت و سوی روستایی نیز یافته است؛ به عبارتی، رویکرد پژوهشگران علوم جغرافیایی به مقوله کیفیت زندگی در بطن

^۱ . Aisyah Abu Bakar

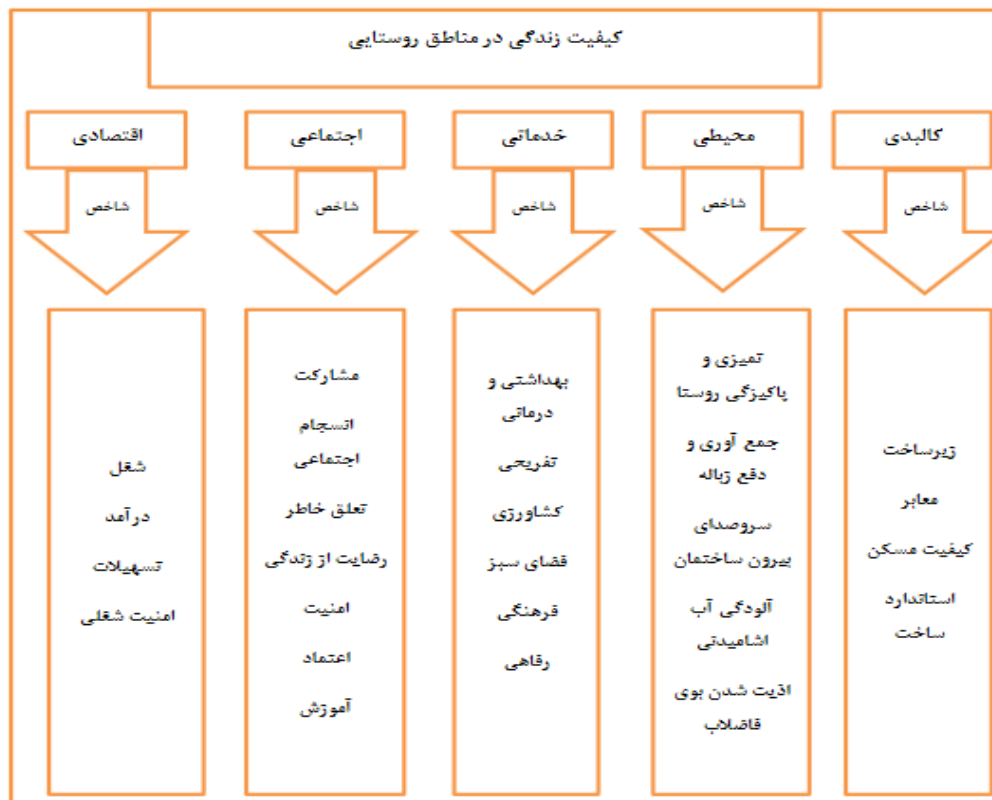
^۲ . Jean Paul Sartre

^۳ . Maslow

مطالعات روستایی آن‌ها نهفته است. این بدین معناست که کیفیت زندگی در پژوهش‌های جغرافیایی در بردارنده ابعاد و جوانبی است که به تفاوت‌های مناطق شهری و روستایی ناظر باشد. مرور این مطالعات نشان می‌دهد مؤلفه‌های محیطی، دسترسی‌ها و برخورداری از ضروریات زندگی، شاید مهم‌ترین آن‌ها باشد. به این ترتیب از نگاه جغرافیایی، کیفیت زندگی - به ویژه در مناطق و جوامع روستایی - قبل از هر چیز دیگر، متضمن ابعاد و مؤلفه‌های کاملاً عینی است (امینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۸). کیفیت زندگی روستایی بیانگر تلاش و کوشش و رضایت مردم به بهبود شرایط زندگی، احساس امنیت و رفاه است، اما محققین بیان داشته‌اند که زندگی با کیفیت مناسب در مناطق روستایی زمانی توسعه می‌یابد که دولت‌ها بتوانند فرایندهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی تأثیرگذار را به سطح روستا کشانده و شرایط زندگی برای ساکنان روستاها را هم‌تراز با زندگی جوامع شهری در آورند این امر محقق نمی‌شود مگر اینکه مردم در برنامه‌ها فراموش نشوند. کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی نیز ناظر بر وضعیت کلی ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی است که به عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی - روانی و مادی جامعه روستایی در نظر گرفته می‌شود، و چگونگی شرایط و وضعیت عینی خانواده‌ها و روستاها را بیان می‌کند (رحیم بخش و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۰). در ارتباط با موضوع مورد پژوهش، رحیم بخش و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی برای بررسی کیفیت زندگی روستاییان کیفیت‌های آموزش، بهداشت، زیرساخت‌ها، امنیت، محیط مسکونی، دسترسی به اطلاعات، رفاه اجتماعی، تعلق مکانی، اشتغال و درآمد را پس از گذشت ده سال از شکل‌گیری مورد بررسی قرار دادند، و به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستاییان در استان آذربایجان غربی ۶۴ درصد و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستاییان روستای باباپشمان تا ۸۱ درصد تأثیرگذار بوده‌اند. عزمی و نوری (۱۳۹۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که روستاهای نزدیک شهر به واسطه تأثیری که از شهر دریافت می‌کنند از وضعیت مناسبی برخوردار هستند؛ اما روستاهای دور از شهر از کیفیت زندگی نامناسبی برخوردار هستند، همچنین دوری و نزدیکی از شهر متغیر مهمی در کیفیت زندگی روستاییان است. دانایی و شریعت پناهی (۱۳۹۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که کیفیت زندگی در روستاها با شرایط نرمال فاصله زیادی دارد و عامل مهمی در عدم توسعه سکونتگاه‌های روستایی است. نگوین و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که کشاورزان، جوانان، تحصیل کرده، متأهل، سالم، و کشاورزان دارای استاندارد زندگی متوسط که در خانواده‌های کوچک زندگی می‌کنند و بیشتر تعداد اعضای خانواده شاغل هستند و دارای پس‌انداز هستند کیفیت زندگی بالای دارند، همچنین به این نتیجه رسیدند که سه عامل تحصیلات، سطح زندگی و تعداد اعضای خانواده شاغل بیشترین تأثیر را در کیفیت زندگی کشاورزان دارند. فتش (۲۰۱۸) در پژوهشی نشان می‌دهد که مشارکت در پروژه توانایی کشاورزی با افزایش سطوح کیفیت زندگی ارتباط مثبت دارد. شرکت‌کنندگان با افزایش سطح کیفیت زندگی خود و توانایی آن‌ها برای ادامه کار خود زندگی در خانه‌هایشان گزارش‌های خود را اعلام کردند. جوزف برنارد^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که با استفاده از

1. Nguyen
2. Robert J. Fetsch
3. Josef Bernard

شاخص‌های فقر، رضایت و افزایش محرومیت‌ها در نواحی روستایی، با کاهش رضایتمندی در جوامع روستایی همراه است و به دوگانگی زندگی روستایی و شهری منجر شده است. کیفیت زندگی و خدمات و امکانات نواحی روستایی اساس و مبنای برنامه‌ریزی برای توسعه روستایی می‌باشد. بر این مبنای، در ارتباط با شکل‌گیری توسعه روستایی، می‌توان مهم‌ترین خدمات و امکانات پایه و زیربنایی از قبیل کالبدی (زیرساختی، معبر، کیفیت مسکن، استاندار ساخت)، اجتماعی (مشارکت، انسجام اجتماعی، تعلق خاطر، رضایت از زندگی، امنیت، اعتماد، آموزش)، اقتصادی (اشتغال، درآمد، تسهیلات، امنیت شغلی)، محیطی (تمیزی و پاکیزگی روستا، جمع‌آوری و دفع زباله، سروصدای بیرون ساختمان‌ها، آلودگی آب آشامیدنی، اذیت شدن از بوی فاضلاب و...)، خدماتی (بهداشتی، درمانی، تفریحی، کشاورزی، فضای سبز، رفاهی و...) را نام برد. در تحقیق حاضر بر مبنای مطالعات پیشینه تحقیق و نیز شناخت از منطقه کیفیت زندگی روستایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کالبدی و خدماتی مورد واکاوی قرار گرفته است. در شکل (۱) مدل مفهومی تحقیق ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش خانوارهای روستایی ساکن روستایی پیراشهری در بخش مرکزی خاقلین که جمعاً با ۱۹۶۰ خانوار ۹۷۶۵ نفر جمعیت

می‌باشند. به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. حجم نمونه با استفاده از مدل کوکران (۳۲۰ نفر سرپرست خانوار) با سطح خطای ۰/۰۵ درصد برآورد گردید. نمونه‌گیری بر اساس طبقه‌بندی صورت گرفت و تعداد نمونه‌ها بر اساس سهم جمعیتی خانوار (نمونه‌گیری بر اساس تعداد خانوار انجام گرفته است) در هر روستا توزیع شد که پرسشگری از سرپرست‌های خانوار به‌صورت تصادفی به‌عمل آمده است (جدول ۱). داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss از روش‌های توصیفی و آمار استنباطی همچون آزمون تی با سطح اطمینان ۹۹ درصد، میانگین و انحراف استاندارد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. متغیرهای مورد بررسی در این تحقیق شامل عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی و خدماتی با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از خیلی زیاد تا خیلی کم مورد بررسی قرار گرفت. (جدول ۲). همچنین چون بحث اصلی تحقیق روی روستاهای پیراشهری بوده فقط به ۱۴ روستا که از لحاظ میزان فاصله با شهر خانیقین که کمتر از ۲۱ کیلومتر می‌باشد برای تحقیق مورد نظر انتخاب شدند.

جدول ۱. روستاهای منتخب و تعداد نمونه‌های انتخابی از هر روستا

ردیف	روستاهای نمونه ^۲	جمعیت	خانوار	میزان فاصله روستاهای پیراشهری از شهر (کیلومتر)	حجم نمونه ^۱
۱	سید خلیفه	۱۳۱	۲۱	۱۹	۳
۲	قله یهودی	۱۲۳	۲۳	۱۰	۳
۳	قرامین	۱۴۹	۳۶	۲۳	۵
۴	پیکه	۲۳۰	۳۵	۱۲	۵
۵	احمد هلال	۱۸۰	۴۱	۸	۶
۶	شفیق آغا	۲۱۲	۴۴	۱۴	۷
۷	پلکانه	۳۰۹	۶۶	۱۳	۱۰
۸	سالم	۲۹۷	۷۱	۶	۱۱
۹	تل منجل	۴۳۵	۷۱	۲۳	۱۱
۱۰	بنی رکاب	۶۷۶	۹۵	۲۱	۱۵
۱۱	میخاس	۸۱۶	۱۶۰	۷	۲۵
۱۲	آخوه	۱۱۳۰	۲۱۵	۱۵	۳۴
۱۳	یوسف بگ	۱۶۱۷	۳۷۲	۳	۵۹
۱۴	بانمیل	۳۴۶۰	۷۸۱	۴	۱۲۶
	کل	۹۷۶۵	۱۹۶۰	-	۳۲۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

^۱ . حجم نمونه برای هر روستا با توجه به نسبت خانوارهای هر روستا به نسبت کل جامعه نمونه به دست آمده است که نشان دهنده تعداد پرسشنامه‌ها در هر یک از روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

^۲ . لازم به ذکر هست چون فقط روستاهای پیراشهری مورد بررسی قرار گرفته اند (فقط ۱۴ روستا از بین ۸۲ روستای بخش مرکزی جزو روستاهای پیراشهری محسوب شده اند) و با توجه به بررسی محقق و مشاهده و مصاحبه‌های صورت گرفته نشان دهنده این بوده هیچ تفاوتی بین روستاها از نظر ارائه خدمت و کیفیت زندگی وجود ندا .

جدول ۲. ابعاد، متغیرها و گویه‌های کیفیت محیط زندگی سکونتگاه‌های روستایی پیراشهری بخش مرکزی خاتین

منبع	گویه‌ها	متغیرها	ابعاد کیفیت محیط زندگی
سلیمی و ابراهیمی (۱۳۹۶) پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، دهقانی و همکاران (۱۳۹۳)	دارا بودن مدارس نوساز و باکیفیت مناسب، دسترسی آسان بازمان کم کودکان و نوجوانان به مدارس، داشتن معلمان خوب و باتجربه، وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب در مدارس، فضای آموزشی مناسب و کافی مدارس، کیفیت دسترسی دانش آموزان به مدارس شهرخاتین، کیفیت تجهیزات آموزشی مدارس.	کیفیت آموزش	بعد اجتماعی
آقایاری هیر و همکاران (۱۳۹۶)، سلیمی و ابراهیمی (۱۳۹۶)، احمدوند و همکاران (۱۳۹۱)	گویه‌های مثبت: مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت و ماهی) در برنامه غذایی، مصرف هفتگی میوه و سبزیجات در برنامه غذایی، بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه، حمام) دسترسی به پاسگاه پلیس در لحظات اضطراری، وجود اتحاد و انسجام میان ساکنان گویه‌های منفی: پایین بودن میزان جرائم، پایین بودن نزاع‌های قومی و طایفه‌ای، پایین بودن میزان نزاع بین افراد بومی و تازه‌وارد، امنیت تردد زنان در طی شبانه‌روز، امنیت تردد پیاده در شب، امنیت تردد سواره در شب، امنیت عبور از جاده و خیابان در طی شبانه‌روز، کیفیت عملکرد پاسگاه پلیس	کیفیت سلامت و امنیت	
بدری و همکاران (۱۳۹۲) بوستانی و همکاران (۱۳۹۱)	وجود امکانات مناسب ورزشی در روستا، وجود امکانات مناسب فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا، توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده، وسعت فضای بازی کودکان یا فضای سبز روستا، کیفیت فضای بازی کودکان از نظر امنیت و نظافت، محل قرار گرفتن محل بازی کودکان یا فضای سبز روستا.	کیفیت اوقات فراغت	بعد اقتصادی
علی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶) ، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵).	رضایت شغلی، داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت، داشتن پس‌انداز مناسب، درآمد مناسب، تعدد فرصت‌های شغلی در شهر، دسترسی به خدمات مالی و اعتباری.	کیفیت اشتغال و درآمد	
حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶)، فاضل‌نیا (۱۳۹۳)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)	استحکام بنای مسکن، برخورداری از حمام مناسب و بهداشتی در مسکن، برخورداری از سیستم گرمایش و سرمایش مناسب در مسکن، برخورداری از روشنایی کافی در مسکن، برخورداری از سیستم دفع بهداشتی فاضلاب در مسکن، مساحت مناسب و کانی مسکن، تعداد اتاق‌های کافی در مسکن.	کیفیت محیط مسکن	بعد کالبدی و خدماتی
فاضل‌نیا (۱۳۹۳)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶)، دهقانی و همکاران (۱۳۹۳)	راه ارتباطی مناسب، دسترسی به وسایل حمل‌ونقل مناسب، بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم، وجود جایگاه توزیع مواد سوختی، کیفیت راه دسترسی به شهر، کیفیت راه‌های دسترسی به روستاهای اطراف، کیفیت معابر و میادین، کیفیت آب شرب روستا، کیفیت تأمین نیازهای روزمره توسط (فروشگاه‌های خواروبار) روستا، کیفیت خدمات تعاونی روستایی یا تعاونی روستای محل مراجعه، کیفیت شبکه گاز لوله‌کشی.	کیفیت زیرساخت‌ها	
رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، فاضل نیا (۱۳۹۳)	وجود جایگاه‌های دفن زباله، استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار و خطرناک، پرهیز از استقرار واحدهای مسکونی در حریم سیلاب‌ها و رودخانه‌ها، اتلاف و آلودگی منابع آب.	کیفیت محیطی	بعد محیطی

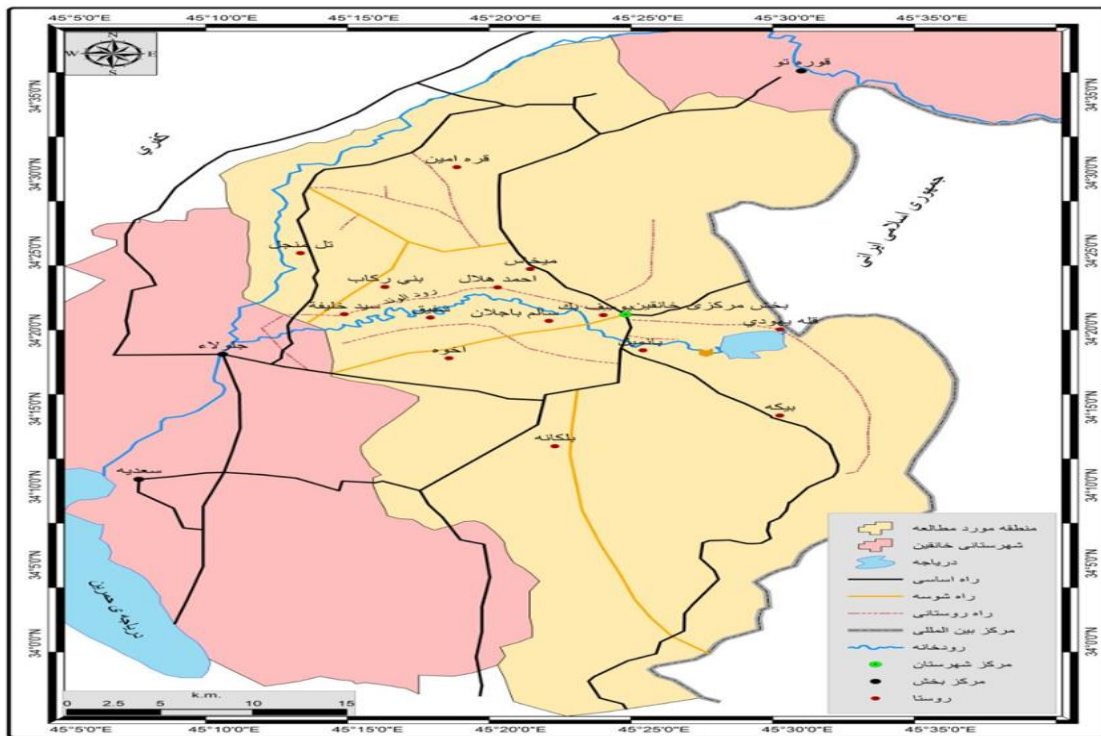
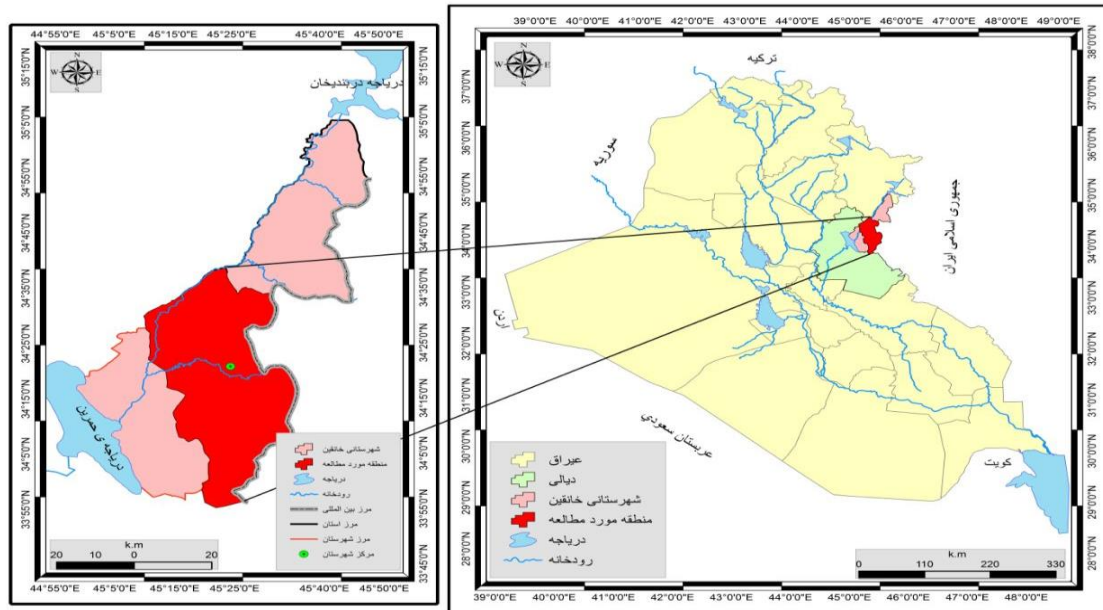
در تحقیق حاضر، جهت افزایش درجه اعتبار، از روش صوری استفاده شده است. بدین منظور، پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار صاحب نظران، متخصصان و استادان قرار گرفت و پس از جمع آوری نظرات آنها، اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین روایی این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. در واقع آلفای کرونباخ نشانگر انسجام درونی و همسان سازی داخلی گویه ها به شمار می رود. در این تحقیق میزان آلفای محاسبه شده در ابعاد مختلف اعداد مطلوبی و بالایی است و می توان گفت که دقت لازم برای احراز روایی و پایایی شاخص ها در پرسشنامه به کار گرفته شده و گویه های طراحی شده برای سنجش متغیرها با یکدیگر همبستگی درونی دارند (جدول ۳).

جدول ۳. مقدار آلفای کرونباخ پرسشنامه

شخص	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
آموزش	۵	۰/۸۲۴
بهداشتی - درمانی	۷	۰/۸۵۲
امنیت	۷	۰/۸۶۰
اجتماعی	۶	۰/۹۱۰
اقتصادی	۷	۰/۸۰۲
ویژگی های مسکن	۵	۰/۸۶۷
خدمات عمومی و زیر بنایی	۸	۰/۸۰۱
زیست محیطی	۶	۰/۸۱۲

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۹

بخش مرکزی خانقین از توابع شهرستان در شمال شرق استان دیاله واقع گردیده است. این بخش از شمال به قوره تو و شهرستان کلار، از سمت غرب به جلولاء و کفری، از جنوب به مندلی و از سمت شرق به ایران محدود می شود. مساحت محدوده مورد مطالعه تقریباً ۲۶۵۲ کیلومتر مربع بوده است (عبدالله حسون، ۲۰۰۹: ۱۲). به طوری که مساحت این بخش ۷۳ درصد مساحت بخش شهرستان خانقین را شامل می شود (شکل ۲). در بخش مرکزی خانقین، اغلب روستائیان در کنار زراعت، به کار باغداری در صورت وجود آب اشتغال دارند. به این ترتیب مشاهده می شود که باغات میوه بخش مرکزی می توانند سهم عمده ای در تولید کشاورزی منطقه ایفا نمایند و دامداری از جمله فعالیت های تکمیلی است که در کنار زراعت و باغداری (اعم از انواع درختان و درختچه های مانند پرتقال، خرما، انگور، زیتون، انار) پرداخته می شود. در محدوده مورد بررسی به تبعیت از شرایط طبیعی به طور سنتی دامداری رواج دارد.

شکل ۲. نقشه موقعیت روستاهای پیراشهری بخش مرکزی شهرستان خانقین در کشور عراق

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش از کل پاسخگویان تحقیق از ۳۲۰ نفر سرپرست خانوار تعداد ۲۱۵ نفر یا ۶۷/۱ درصد را مردان، ۱۰۵ نفر یا ۳۲/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین ۲۳/۱ درصد گروه سنی (۲۹-۲۰) سال، ۲۷/۲ درصد

گروه سنی (۳۰-۳۹) سال، ۲۳/۸ درصد گروه سنی (۴۰-۴۹) سال، ۱۷/۲ درصد در گروه سنی (۵۰-۵۹) سال و ۸/۷ درصد در گروه سنی ۶۰ سال و بیشتر قرار داشتند. علاوه بر این افراد دارای مشاغل دولتی ۱۳/۱ درصد، مشاغل آزاد ۹/۷ درصد، کارگر ۸/۱ درصد، کشاورز ۵۵/۶ درصد و ۱۳/۵ درصد هم سایر مشاغلها می باشند که مشاغل خاصی را اعلام نکرده بودند. همچنین طبق یافته ها ۷/۱ درصد بی سواد، ۲۳/۵ درصد دارای مدرک تحصیلی زیر دیپلم و ۳۲/۲ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۱۰/۷ درصد فوق دیپلم، ۱۵ درصد کارشناسی، ۱۱/۵ درصد کارشناسی ارشد و بالاتر می باشند. آموزش و پرورش رکن اصلی در توسعه پایدار هر کشور است و مدرسه را می توان به عنوان خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت در نظر گرفت که از جایگاه و ارزشی خاص در فرایند نظام آموزش و پرورش هر کشور برخوردار است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۸). لذا برای بررسی وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت آموزش در بخش مرکزی خاقتین از شش متغیر به صورتی که در جدول شماره (۴) آمده است بیان شده است.

جدول ۴. متغیرهای شاخص آموزشی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاقتین

ردیف	متغیرهای شاخص آموزشی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت				
		بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم
۱	دسترسی به مرکز آموزشی (دبستان)	۴۸	۱۱۵	۱۳۷	۱۲	۸
		۳/۴	۳۴/۱	۴۲/۸	۱۷/۲	۲/۵
۲	دسترسی به مرکز آموزشی (راهنمایی)	۳	۳۵	۸۵	۱۶۲	۳۵
		۹	۱۰/۹	۲۶/۶	۵۰/۶	۱۰/۹
۳	دسترسی به مرکز آموزشی (دبیرستان)	۸	۹	۹۲	۱۲۷	۸۲
		۲/۵	۳/۴	۲۸/۷	۳۹/۷	۲۵/۶
۴	میزان رضایت از کیفیت خدمات آموزشی	۱۰	۱۸	۱۲۹	۱۰۸	۵۵
		۳/۱	۵/۹	۳۹/۷	۳۳/۸	۱۷/۵
۵	دسترسی به مراکز فرهنگی (مساجد، تکایا ، کتابخانه)	۹	۹	۱۷۴	۵۷	۵۱
		۲/۸	۸/۸	۵۴/۴	۱۸/۱	۱۵/۹
۶	بهره مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات ، اینترنت	۹	۱۸	۱۴۶	۱۰۰	۴۷
		۲/۸	۵/۶	۴۵/۶	۳۱/۳	۱۴/۷

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۹

بر اساس یافته های جدول (۴) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت آموزش مشخص شده که روستاهای مورد مطالعه به لحاظ امکانات آموزشی دارای وضعیتی متوسط به پایین هستند که نشان از عدم برخورداری این روستاها از خدمات آموزش کافی و مناسب (تعداد کلاس درس، تعداد معلم و مقاومت ساختمان مدارس، ادامه تحصیل به ویژه دختران در روستا، نوسازی واحدهای آموزشی، فراهم سازی تسهیلات آموزشی، دسترسی به کتابخانه روستایی و...) می باشد.

جدول ۵. متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین

ردیف	متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی	طیف لیکرت				
		بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم
۱	دسترسی به بیمارستان	۴۶	۱۷۴	۷۳	۱۷	۱۰
		۱۴/۴	۵۴/۴	۲۲/۸	۵/۳	۳/۱
۲	دسترسی به درمانگاه	۳۸	۱۹۹	۲۹	۴۶	۸
		۱۱/۹	۶۲/۲	۹/۱	۱۴/۱	۲/۵
۳	وضعیت دسترسی به داروخانه	۷۴	۱۳۰	۹۱	۱۸	۷
		۲۳/۱	۴۰/۶	۲۸/۴	۵/۶	۲/۲
۴	وضعیت خدمات‌رسانی بیمه درمانی	۱۱۱	۹۹	۹۲	۱۳	۵
		۳۴/۷	۳۰/۹	۲۸/۷	۴/۱	۱/۶
۵	وضعیت تغذیه سالم	۴۶	۷۵	۱۴۵	۴۹	۵
		۱۴/۴	۲۳/۴	۴۵/۳	۱۵/۳	۱/۶
۶	دسترسی به سرویس‌های بهداشتی و حمام	۸	۳۸	۱۸۲	۷۸	۱۴
		۲/۵	۱۱/۹	۵۶/۹	۳۴/۴	۴/۴
۷	دسترسی به درمانگاه و داروخانه دامپزشکی	۶۴	۱۰۰	۱۲۷	۱۹	۹
		۲۰	۳/۶	۳۹/۷	۵/۹	۲/۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۵) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت بهداشتی - درمانی می‌توان مشاهده کرد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی در سطح پایین‌تری قرار دارند که نشان‌دهنده این است که این روستاها از ناکارآمدی در ارائه خدمات بهداشتی - درمانی نشات می‌گیرد.

یافته‌های جدول (۶) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی نشان داد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ امنیت در سطح پایین قرار دارند که میانگین متغیرها هم نشان‌دهنده این سطح می‌باشد.

یافته‌های جدول (۷) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص اجتماعی نشان می‌دهد روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح متوسط و پایین‌تری قرار دارند که نشان‌دهنده این است که مسئولین نهادهای دولتی نسبت به این روستاها و روستاییان توجه اساسی ندارند.

جدول ۶. متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاتین

میانگین	طیف لیکرت					متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی	رتبه
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۲/۴۳	۱۰	۱۸	۱۱۸	۱۲۷	۴۶	وضعیت دسترسی به پلیس و مراکز امنیتی	۱
	۳/۱	۵/۹	۳۶/۹	۳۹/۷	۱۴/۴		
۲/۱۰	۸	۱۹	۷۷	۱۱۱	۱۰۵	وضعیت برقراری امنیت عمومی در سطح روستاهای پیراشهری	۲
	۲/۵	۵/۹	۲۴/۱	۳۴/۷	۳۲/۸		
۲/۳۷	۰	۳۰	۱۲۷	۹۶	۶۷	وضعیت مشکلات قومی - قبیله‌ای در سطح روستاهای پیراشهری	۳
	۰	۹/۴	۳۹/۷	۳۰	۲۰/۹		
۲/۳۱	۱۰	۳۱	۷۱	۱۴۵	۶۲	وجود یک دولت مرکزی قدرتمند در برقراری امنیت	۴
	۳/۱	۹/۷	۲۲/۲	۴۵/۳	۱۹/۷		
۲/۹۲	۲۳	۸۷	۹۱	۸۲	۳۷	تأثیر امنیت در اشتغال‌زایی	۵
	۷/۲	۲۷/۲	۲۸/۴	۲۵/۶	۱۱/۶		
۲/۲۱	۶	۲۱	۸۳	۱۳۵	۷۵	میزان رضایت از عملکرد نیروهای امنیتی	۶
	۱/۹	۶/۶	۲۵/۹	۴۲/۲	۲۲/۴		
۲/۰۴	۰	۴۵	۱۰۳	۱۱۵	۹۸	وضعیت دزدی (محصولات و احشام) در روستاهای پیراشهری	۷
	۰	۱/۳	۳۲/۳	۳۵/۹	۳۰/۶		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۷. متغیرهای شاخص اجتماعی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاتین

میانگین	طیف لیکرت					متغیرهای شاخص اجتماعی کیفیت محیط زندگی	رتبه
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۲/۱۵	۹	۱۸	۶۸	۱۴۰	۸۴	وضعیت ارتباط با نهادهای اداری - سیاسی	۱
	۲/۸	۵/۶	۲/۶	۴۳/۸	۲۶/۳		
۲/۳۲	۵	۳۹	۷۵	۱۳۸	۶۳	مشارکت اهالی روستا در کارهای عمومی روستا	۲
	۱/۶	۱۲/۲	۲۳/۴	۴۳/۱	۱۹/۷		
۲/۶۲	۷	۷۴	۹۶	۷۸	۶۵	ارتباط روحی - روانی روستائیان با شهروندان شهری	۳
	۲/۲	۲۳/۱	۳۰	۲۴/۴	۲۰/۳		
۲/۵۹	۵	۶۳	۹۴	۱۱۳	۴۵	میزان سرزندگی و شادابی محیط روستایی	۴
	۱/۶	۱۹/۷	۲۹/۴	۳۵/۳	۱۴/۱		
۲/۱۸	۵	۱۲	۹۲	۱۳۸	۷۳	انسجام میان اهالی روستا و دوری از نزاع‌های قبیله‌ای	۵
	۱/۶	۳/۸	۲۸/۷	۴۳/۱	۲۲/۸		
۲/۶۹	۹	۲۱	۱۷۸	۸۷	۲۵	دیدوبازدید بستگان و مراسم (فاتحه و عروسی)	۶
	۲/۸	۶/۶	۵۵/۶	۲/۲۷	۷/۸		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۸) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای وضعیت اقتصادی در سطح پایین‌تری قرار دارند که ناشی از عدم برخورداری از شغل مناسب و کسب درآمد پایدار، ضعف توانایی مالی در پرداخت هزینه‌های زندگی، حمایت ناچیز دولت از کشاورزی و دامداری، شیوه‌های بهره‌برداری سنتی در بهره‌برداری بهینه از منابع درآمدزا، برخورداری ناچیز اکثریت روستاییان از زمین کشاورزی و دام می‌باشد.

جدول ۸. وضعیت متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانیقین

رتبه	متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت					میانگین
		بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	
۱	میزان رضایت از وضعیت اشتغال در سطح روستاهای پیراشهری	۰	۱۳	۱۷۸	۶۵	۶۴	۲/۴۳
		۰	۴/۱	۵۵/۶	۲۰/۳	۲۰	
۲	میزان رضایت از درآمد خود در مقایسه با هزینه‌های زندگی	۲۳	۴۶	۱۲۳	۷۳	۲۵	۲/۷۱
		۷/۲	۱۴/۷	۳۸/۱	۲۲/۸	۱۷/۲	
۳	توانایی تأمین نیازها و کالاهای مصرفی بادوام (تلویزیون، یخچال، فرش)	۳۰	۴۹	۱۲۷	۸۳	۳۱	۲/۸۸
		۹/۴	۱۵/۳	۳۹/۷	۲۵/۹	۹/۷	
۴	دسترسی به مراکز فروش تولیدات زراعی و دامی	۶	۳۸	۸۲	۱۱۱	۸۳	۲/۹۰
		۱/۹	۱۱/۹	۲۵/۶	۳۴/۷	۲۵/۹	
۵	وضعیت درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیر کشاورزی	۲۲	۴۰	۱۱۹	۸۶	۵۳	۲/۶۶
		۶/۹	۱۲/۵	۳۷/۲	۲۶/۹	۱۶/۶	
۶	وضعیت سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در سطح روستاهای پیراشهری	۰	۱۰	۵۶	۱۳۶	۱۱۸	۱/۸۶
		۰	۳/۱	۱۷/۵	۴۲/۵	۳۶/۹	
۷	دسترسی به مرکز خرید (عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)	۱۰	۲۶	۱۰۹	۱۳۰	۴۵	۲/۵۴
		۳/۱	۸/۱	۳۴/۱	۴/۶	۱۴/۱	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۹) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد؛ روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای وضعیت و ویژگی واحدهای مسکونی دارای وضعیتی در سطح پایین تری قرار دارند.

جدول ۹. متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین

رتبه	متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت					میانگین
		بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	
۱	میزان رضایت از ویژگی فیزیکی و مساحت واحدهای مسکونی	۱۱	۸۵	۸۶	۱۱۰	۲۸	۲/۸۱
		۳/۴	۲۶/۶	۲۶/۹	۳۴/۴	۸/۸	
۲	استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله	۷	۴۶	۷۵	۹۹	۹۳	۲/۲۹
		۲/۲	۱۴/۴	۲۳/۴	۳۰/۹	۲۹/۴	
۳	وضعیت طراحی و دسترسی به خیابان‌ها و معابر روستایی	۱۶	۵۰	۱۰۳	۸۷	۶۴	۲/۵۸
		۵	۱۵/۶	۳۲/۲	۲۷/۲	۲۰	
۴	وضعیت کیفیت راه دسترسی و خاکی بودن	۸	۵۴	۱۴۲	۶۵	۵۱	۲/۶۹
		۲/۵	۱۶/۹	۴۴/۴	۲۰/۳	۱۵/۹	
۵	وضعیت مناظر عمومی و پارک در روستاهای پیراشهری	۰	۱۶	۱۱۰	۱۰۳	۹۱	۲/۱۵
		۰	۲	۳۴/۴	۳۲/۲	۲۸/۴	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۱۰) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح پایین تری قرار دارند.

جدول ۱۰. متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین

ردیف	متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت				
		کمترین	زیاد	بسیار زیاد	بسیار کم	میانگین
۱	دسترسی به آب لوله آشامیدنی ، برق، تلفن، گاز	۱۳	۱۹	۱۴۰	۱۴۱	۷
		۴/۱	۵/۹	۴۴/۱	۴۳/۸	۲/۲
۲	وضعیت دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی (اتوبوس ، مینی‌بوس ...)	۶۲	۱۲۰	۹۰	۳۱	۸
		۱۹/۴	۴۰/۳	۲۸/۱	۹/۷	۲/۵
۳	میزان رضایت از وضعیت کیفیت خدمات حمل و نقل	۲۳	۸۹	۱۶۷	۳۴	۷
		۷/۲	۲۷/۸	۵۲/۲	۱۰/۶	۲/۲
۴	وضعیت دسترسی به خدماتی نظیر نانواپی، میوه‌فروشی ، بقالی و ..	۳۵	۹۳	۱۵۴	۳۵	۳
		۱۰/۹	۲۹/۱	۴۸/۱	۱۰/۹	۰/۹
۵	دسترسی به نهاده‌های زراعی و دامی (کود شیمیایی ، سموم ، بذر)	۴۶	۱۲۰	۱۱۰	۴۲	۲
		۱۴/۴	۳۷/۵	۳۴/۴	۱۳/۱	۰/۶
۶	دسترسی به تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی و وسایل نقلیه	۳۹	۵۴	۱۷۴	۵۰	۳
		۱۲/۲	۱۶/۹	۵۴/۴	۱۵/۶	۰/۹
۷	میزان رضایت از وضعیت شبکه خدمات سوخت (بنزین، گاز ، گازوئیل)	۷۴	۱۶۰	۷۳	۱۳	۰
		۲۳/۱	۵۲	۲۲/۸	۴/۱	۰
۸	وضعیت دسترسی به شهر خانقین	۳۵	۱۰۲	۱۴۰	۲۹	۴
		۱۰/۹	۳۱/۹	۴۳/۸	۹/۱	۴/۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۱۱) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح پایین‌تری قرار دارند. پس با توجه یافته‌های تحقیق می‌توان گفت وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای بخش مرکزی از نظر ابعاد (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، خدماتی، زیست‌محیطی) در سطحی پایین‌تری قرار دارند.

جدول ۱۱. وضعیت متغیرهای شاخص زیست محیطی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

میانگین	طیف لیکرت					متغیرهای شاخص زیست محیطی کیفیت محیط زندگی	ردیف
	۱	۲	۳	۴	۵		
۲/۵۳	۰	۲۰	۱۶۱	۱۰۸	۳۱	وضعیت دفن زباله و پسماندها و کودهای حیوانی در روستاهای پیراشهری	۱
۲/۲۴	۰	۲۴	۹۹	۱۲۹	۶۸	نظافت و پاکیزگی معابر روستایی	۲
۲/۶۰	۰	۲۴	۱۷۸	۸۴	۳۴	وضعیت بیماری و مرگ و میر دام و طیور در روستاهای پیراشهری	۳
۲/۵۷	۰	۱۹	۱۸۱	۸۶	۳۴	وضعیت فاضلاب مسکن روستایی	۴
۲/۹۸	۸	۳۰	۲۴۶	۲۲	۱۴	وضعیت مساکن در مسیر رودها و نقاط پرشیب	۵
۲/۶۰	۵	۲۵	۱۷۰	۷۹	۴۱	اتلاف منابع و آلودگی منابع آب	۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۱۲. میانگین و ضریب تغییرات شاخص اقتصادی در روستاهای پیراشهری

sig	آزمون T	توزیع داده‌ها	واریانس	ضریب تغییرات	انحراف استاندارد	میانگین	متغیرهای شاخص اقتصادی	ردیف
۰/۰۰۲	۳/۹۷۸۲۰۱	-۰/۸۰۲	۰/۷۳۰	۰/۴۷	۰/۸۵۴۱۸	۲/۴۳۷۵	رضایت از وضعیت اشتغال در سطح روستاهای مورد مطالعه	۱
۰/۰۰۰	۱/۸۷۰۱۴۵	-۰/۵۷۲	۱/۲۷۵	۰/۶۳	۱/۱۲۹۱۱	۲/۷۱۸۸	درآمد خود در مقایسه با هزینه‌های زندگی	۲
۰/۰۰۰	۵/۸۱۶۳۰۹	-۰/۴۰۳	۱/۱۶۶	۰/۶۰	۱/۰۷۸۹۱	۲/۸۸۷۵	توانایی تأمین نیازها و کالاهای مصرفی بادوام	۳
۰/۰۰۰	۴/۷۹۵۸۶۳	-۰/۴۴۱	۱/۰۷۸	۰/۵۸	۱/۰۳۸۴۰	۲/۹۰۹۶	دسترسی به مراکز فروش تولیدات زراعی و دامی	۴
۰/۰۰۰	۲/۸۹۶۲۰۳	-۰/۵۵۷	۱/۳۳۱	۰/۶۱	۱/۱۰۵۰۶	۲/۶۶۲۵	درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیر کشاورزی	۵
۰/۰۰۰	۷/۹۲۵۸۴۱	-۰/۲۹۷	۰/۶۵۴	۰/۴۵	۰/۸۰۸۴۳	۱/۸۶۸۷	وضعیت سرمایه گذاری دولتی و خصوصی	۶
۰/۰۰۰	۳/۸۴۲۹۵۰	-۰/۱۹۰	۰/۸۸۲	۰/۵۲	۰/۹۳۹۲۰	۲/۵۴۶۲	دسترسی به مرکز خرید (عمده فروشی و خرده فروشی)	۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به جدول (۱۲) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر متغیرهای شاخص اقتصادی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۷/۲۲۰$ با سطح معناداری ۰.۹۹% در سطح پایین تری قرار دارد که با تأمین و برگشت ثبات نسبی به کشور عراق زمینه افزایش سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و دولتی، رونق اقتصادی و بهتر شدن وضعیت اشتغال و بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود. همچنین برای سنجش کیفیت محیط مسکونی در روستاهای پیراشهری خانقین از پنج متغیر استفاده شده است که مربوط به وضعیت برخورداری از خانه‌های بادوام و باکیفیت مناسب می‌باشد. برای بررسی این شاخص متغیرهایی مثل رعایت مساحت واحدهای مسکونی، استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله، وضعیت طراحی و دسترسی به خیابان‌ها و معابر ایمنی آن‌ها، وجود پارک برای بازی بچه‌ها و مناظر روستایی در نظر گرفته شده است. جدول (۱۳).

جدول ۱۳. میانگین و ضریب تغییرات شاخص ویژگی واحدهای مسکونی در کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای شاخص ویژگی واحدهای مسکونی در کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	ویژگی فیزیکی و مساحت واحد مسکونی	۲/۸۱۵۶	۱/۰۳۲۵۸	۰/۵۷	۱/۰۶۶	۰/۰۸	-۲/۸۴۰۰۱۹	۰/۰۰۰
۲	استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله	۲/۲۹۶۹	۱/۱۰۱۱۵	۰/۶۱	۱/۲۱۳	۰/۴۴	-۶/۷۹۸۸۲۰	۰/۰۰۰
۳	وضعیت طراحی و دسترسی به معابر	۲/۵۸۴۴	۱/۱۲۲۱۹	۰/۶۲	۱/۲۵۹	۰/۲۳	-۸/۹۰۱۷۸۵	۰/۰۰۰
۴	وضعیت ایمنی معابر برای کودکان و...	۲/۶۹۶۹	۱/۰۱۰۲۹	۰/۵۶	۱/۰۲۱	-۰/۱۵	-۷/۹۶۵۵۲۳	۰/۰۰۰
۵	وضعیت مناظر عمومی و پارک در روستا	۲/۱۵۹۴	۰/۸۹۷۳۵	۰/۵۰	۰/۸۰۵	۰/۱۰	-۹/۹۴۷۷۸۲	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۱۳) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص ویژگی واحدهای مسکونی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۲۶/۸۳۵$ با سطح معناداری ۰.۹۹% در سطح پایین تری قرار دارد که به کارگیری روش‌های نوین و استانداردهای ساخت‌وساز در برنامه‌ریزی مسکن و توجه کردن به بلایای طبیعی در زمینه ساخت‌وساز و پاکیزگی خیابان‌ها، پیاده‌روها و کوچه‌ها و بهتر شدن وضعیت دسترسی کودکان و سالخورده‌گان می‌توان برای بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود.

با توجه به یافته‌های جدول شماره (۱۴) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر خدمات زیربنایی مانند شبکه آبلوله‌کشی بهداشتی، شبکه تلفن، مخابرات، در وضعیت مناسبی قرار دارند و تقریباً اکثریت قریب به اتفاق روستاها از این فاکتورها برخوردار هستند و با بهتر شدن وضعیت درگیری‌ها و ناامنی‌های سال‌های اخیر کشور عراق و صرف هزینه لازم برای بسترسازی مناسب راه‌های ارتباطی می‌توان برای بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود.

جدول ۱۴. میانگین و ضریب تغییرات شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای خدمات عمومی و زیرساخت‌ها کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	دسترسی به آب لوله آشامیدنی، برق، تلفن، گاز	۳/۳۴۰۶	۰/۷۹۵۵۰	۰/۴۴	۰/۶۳۳	۶/۹۲۱۴۵۰	۰/۰۰۰
۲	دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی (اتوبوس، مینی‌بوس ...)	۲/۳۵۶۳	۰/۹۸۱۶۳	۰/۵۴	۰/۹۴۴	۱/۷۱۰۰۷۸	۰/۰۰۰
۳	کیفیت خدمات حمل و نقل	۲/۷۲۸۱	۰/۸۲۹۲۲	۰/۴۴	۰/۶۸۸	-۱/۸۵۴۷۱۰	۰/۰۰۰
۴	دسترسی به خدمات نظیر نانوايي، میوه‌فروشی، بقالی	۲/۶۱۸۸	۰/۸۵۵۵۳	۰/۴۷	۰/۷۳۲	-۲/۹۵۷۱۰۳	۰/۰۰۰
۵	دسترسی به نهاده‌های زراعی و دامی (کود شیمیایی، سموم، بذر)	۲/۴۸۱۳	۰/۹۱۶۳۹	۰/۵۱	۰/۸۴۰	-۳/۸۷۳۳۲۹	۰/۰۰۰
۶	دسترسی به تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی و وسایل نقلیه	۲/۷۶۲۵	۰/۸۹۲۲۳	۰/۴۹	۰/۷۹۶	-۵/۷۹۵۵۱۴	۰/۰۰۰
۷	وضعیت شبکه خدمات سوخت (بنزین، گاز، گازوئیل)	۲/۰۷۸۱	۰/۷۸۵۹۴	۰/۴۲	۰/۶۱۸	-۴/۸۵۴۱۴۲	۰/۰۰۰
۸	وضعیت دسترسی به شهر خاتین	۲/۶۴۰۶	۰/۹۴۶۳۲	۰/۵۲	۰/۸۹۶	۱/۷۴۸۹۵۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۱۵. میانگین و ضریب تغییرات شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	وضعیت دفن زباله و پسماندها و کودهای حیوانی در روستا	۲/۵۳۱۲	۰/۷۵۲۶۹	۰/۴۲	۰/۵۷۰	-۸/۴۱۴۲۸۹	۰/۰۰۰
۲	نظافت و پاکیزگی معابر	۲/۲۴۶۹	۰/۸۷۳۶۸	۰/۴۸	۰/۷۶۳	-۲/۷۰۰۴۵۸	۰/۰۰۰
۳	وضعیت بیماری دام و طیور	۲/۶۰۰۰	۰/۷۷۷۴۲	۰/۴۳	۰/۶۰۴	-۱/۸۵۳۲۱۰	۰/۰۰۰
۴	وضعیت فاضلاب مسکن روستا	۲/۵۷۸۱	۰/۷۵۹۵۷	۰/۴۲	۰/۵۷۷	-۵/۷۴۰۱۲۵	۰/۰۰۰
۵	وضعیت مساکن در مسیر رودها و نقاط پرشیب	۲/۹۸۷۵	۰/۶۶۲۳۶	۰/۳۷	۰/۴۳۹	-۲/۲۸۷۴۱۲	۰/۰۰۰
۶	اتلاف منابع و آلودگی منابع آب	۲/۶۰۶۳	۰/۸۶۴۴۶	۰/۴۸	۰/۷۴۷	-۳/۶۸۹۵۲۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول شماره (۱۵) به نظر می‌رسد از نظر شاخص‌هایی مثل جمع‌آوری و دفع فاضلاب روش‌های بهداشتی لحاظ نشده و هنوز از روش‌های مرسوم (چاه فاضلاب و پس از تخلیه: رها شدن در مزارع و حاشیه رودها) برای جمع‌آوری زباله و فاضلاب استفاده می‌شود. این امر موجب برهم خوردن تعادل محیطی در سطح

روستاهای پیراشهری مورد مطالعه شده و آلودگی اضافی را در سطح ناحیه پخش می‌کند که در واقع در ارتباط مستقیم با مناطق مسکونی می‌باشد که به مرور زمان ممکن است به ایجاد بیماری‌های واگیردار ویروسی نیز منجر شود. متغیر بسیار مهمی که باید به آن توجه ویژه شود متغیر اتلاف و آلودگی منابع آب می‌باشد. چراکه با توجه به خشک بودن این منطقه و قرار گرفتن در سال‌های کم آبی کشور عراق، اگر مدیریت و برنامه‌ای در این زمینه انجام نشود قطعاً به مشکلات جدی‌تر برخورد خواهد کرد.

جدول ۱۶. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای از شاخص‌های مورد مطالعه

مقدار آزمون				
شاخص‌ها	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون
اقتصادی و اجتماعی	-۲/۶۷۸	.۰۰۰	۳۱۹	-۷/۲۲۰
خدماتی	۳۸/۴۹۶	.۰۰۰	۳۱۹	۳۵/۸۹۱
کالبدی	-۷/۴۴۶	.۰۰۰	۳۱۹	-۲۶/۸۳۵
زیست محیطی	-۴/۴۵۰	.۰۰۰	۳۱۹	-۱۸/۰۶۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۱۶) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۷/۲۲۰$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ در سطح پایین‌تری دارد و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها که برابر است با $۳۵/۸۹۱$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص ویژگی واحد کالبدی که برابر است با $-۲۶/۸۳۵$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص زیست محیطی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۱۸/۰۶۱$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ در سطح پایین‌تری قرار دارد.

جدول ۱۷. رابطه بین شاخص‌های مورد مطالعه و کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

متغیرها	شدت همبستگی	میزان خطا	کیفیت محیط زندگی
شرایط اقتصادی	۰/۵۹	۰/۰۳	پایین
خدمات عمومی و زیرساخت‌ها	۰/۷۸	۰/۰۰۰	متوسط
زیست محیطی	۰/۸۴	۰/۰۰۰	پایین

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

نتایج حاصل در جدول شماره (۱۷) بیانگر آن است که ضریب همبستگی بین کیفیت محیط زندگی و اشتغال خانوارهای روستایی در ارتباط با تحولات اقتصادی آن‌ها معادل (۰/۵۹) بوده و سطح معناداری نیز در سطح (۰/۰۰۳) است.

بنابراین نتایج به دست آمده نشان داد کیفیت محیط سکونتی در روستاهای محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته و از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه بین روستاهای مورد مطالعه (هر ۱۴ روستا که تقریباً از لحاظ خدماتی در سطح یکسانی قرار دارند) تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

امروزه دستیابی به کیفیت زندگی مطلوب به‌عنوان یکی از مفاهیم محوری توسعه پایدار از طریق ارتقای سطح زندگی روستائیان، کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی بین شهر و روستا، ایجاد ثبات جمعیتی در روستاها، افزایش حس تعلق به مکان و دسترسی عادلانه آن‌ها به عوامل و عناصر توسعه در نواحی روستایی هدف اصلی برنامه ریزان می‌باشد. با این نگرش تحقیق حاضر باهدف واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری خانقین از دید جامعه نمونه صورت گرفته است. در جهان امروز، پیچیده‌تر شدن جوامع بشری و روابط حاکم بر اجتماعات از یک‌سو و گسترش روزافزون نیازهای بشر از نظر کمی و کیفی از سوی دیگر منجر به توسعه کیفیت زندگی شده است. بدیهی است انعکاس شاخص رضایتمندی از کیفیت زندگی در ذهن هر شهروند ناشی از مجموعه داده‌هایی است که از محیط اطراف می‌گیرد و به‌واقع نوعی برداشت و داوری ذهنی نسبت به شرایط محیطی و محاطی است که در آن زندگی می‌کند و به‌عبارت‌دیگر، به ترجیحات ذهنی و مطلوبیت‌های هر فرد بستگی دارد؛ اما با اتکا به نظرسنجی و تبدیل این شاخص‌های ذهنی به شاخص‌های کمی می‌توان به‌راحتی دریافت چه درصدی از شهروندان یک منطقه از زندگی در این واحد ملی رضایت دارند و چه درصدی ندارند. از سوی دیگر چه ابعاد و عواملی در کیفیت زندگی و بهبود آن اثربخش خواهد بود. بر اساس نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به‌دست‌آمده که برابر است با $7/220$ - در سطح پایین‌تری دارد و از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها که برابر است با $35/891$ و ویژگی واحد کالبدی که برابر است با $26/835$ - و شاخص زیست‌محیطی با توجه به t به‌دست‌آمده که برابر است با $18/061$ - با سطح معناداری 99% در سطح پایین‌تری قرار دارد. بنابراین شاخص‌های اجتماعی مناطق روستایی پیراشهری خانقین می‌تواند نقش شایانی در رضایت از کیفیت زندگی ایفا می‌نماید که در گویه‌های وجود نامنی و درگیری‌های قبیله‌ای و مذهبی: بعد از سقوط صدام حسین و جنگ‌های پی‌درپی در عراق و ظهور داعش بر رشد نزاع و درگیری‌های قومی - قبیله‌ای در سطح منطقه افزوده است و این امر تمامی ابعاد زندگی مردم منطقه را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. بالا بودن نرخ مهاجرت‌های روستایی - شهری: مشکلات اصلی روستائیان روستاهای پیراشهری مورد مطالعه ناشی از کمبود فرصت‌های شغلی و سطح پایین درآمد به دلیل خشک‌سالی و وجود نظام واسطه‌گری (سلف‌خوری) از یک‌سو و جذب جمعیت جوان و تحصیل کرده در شهرهای صنعتی خارج از ناحیه و حتی استان گردیده است و این امر علاوه بر تأثیرگذاری بر ساختار سنی و جنسی جمعیت ناحیه، از توان و قابلیت‌های روستا برای برداشتن گام به سمت توسعه کاسته است. پایین بودن سطح مشارکت روستائیان: همچنین به دلیل عدم شکل‌گیری حکمروایی محلی در سطح ناحیه، روستائیان تمایل چندانی در جهت مشارکت با نهادها و ادارات دولتی دارند و این امر موجب ادامه روند سنتی حاکم بر منطقه گردیده است و تمایل چندانی به نوآوری و تغییر شرایط موجود ندارند. پایین بودن سطح آگاهی و سرمایه‌های اجتماعی روستائیان: به دلیل پایین بودن سطح و پایین بودن سرمایه اجتماعی، پایین بودن سطح پذیرش و مقبولیت تغییر، رواج تعصبات خشک و خرافه‌پرستی گردیده است. نتایج حاصل از مرور پیشینه پژوهش نیز نمایانگر آن است (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۴، بدری و همکاران، ۱۳۹۴، شاهرخی ساردو و همکاران، ۱۳۹۴). به دلیل اثرات چشمگیری که فعالیت‌های اقتصادی در بهبود کیفیت زندگی دارد،

معمولاً توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می‌گردد. هرچند از نقطه نظر برنامه ریزان، به دست آوردن منافع اقتصادی به خودی خود نمی‌تواند منجر به رضایت گردد، بلکه باید توجه داشت توزیع مناسب درآمد، توزیع مناسب فرصت‌های شغلی، کاهش نابرابری‌ها و به‌طور کلی استفاده از فرصت‌های اقتصادی برابر برای هدایت هر چه بیشتر شهرستان خانقین به سوی تعادل و توازن و ایجاد کیفیت مناسب زندگی مؤثر است. آنچه از بررسی بعد اقتصادی کیفیت زندگی در روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به دست آمده است، نشان می‌دهد که رضایت از کیفیت زندگی در پارامترهای شغل، درآمد، تأمین نیازها و کالاهای مصرفی، دسترسی به مراکز فروش تولیدات، سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی وضعیت مناسب نداشته است، به عبارت دیگر لزوم تدوین برنامه‌های اثربخش به لحاظ اشتغال‌زایی، ایجاد ثبات و امنیت شغلی، توسعه تسهیلات اشتغال‌زایی با تأکید بر بخش کوچک و متوسط ضرورت دارد. چرا که در تکمیل نتایج به دست آمده، می‌توان بیان کرد همانطور که تحقیقات (دانایی و شریعت پناهی، ۱۳۹۷، آقایی‌هیر و همکاران، ۱۳۹۶، عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۴، علیزاده و همکاران، ۱۳۹۲) در نتایج خود دریافته‌اند رضایت از ابعاد اقتصادی، متضمن بهبود کیفیت زندگی روستاییان بوده است، همخوانی دارد. عامل دیگر عامل کالبدی، خدماتی و محیطی هست که بر آیند تحقیق حاضر با عنایت به مکانیسم عملکردی و ویژگی‌های خدماتی و کالبدی مثل پراکنش راه‌های ارتباطی در سطح منطقه چندان مطلوب نیست و تنها راه غالب راه روستایی درجه ۲ با وضعیت آسفالت نامناسب می‌باشد نشان‌دهنده عدم اثربخشی آن بر عدم رضایتمندی ساکنان از کیفیت زندگی در مناطق روستایی پیراشهری است. که با تحقیقات (میرزائی‌ان و همکاران، ۱۳۹۵، بریمانی و بلوچی، ۱۳۹۳، پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰) مرتبط دانست که کیفیت زندگی را معطوف به برقراری شرایط بهینه در ابعاد کالبدی و خدماتی معطوف دانسته‌اند.

منابع

- آقایی‌هیر، محسن، کریم‌زاده، حسین، و خالقی، عقیل. ۱۳۹۶. تحلیل شاخص‌های ذهنی مؤثر بر سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان سینا - شهرستان ورزقان)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۱، شماره ۴، صص ۱-۳۵.
- احمدوند، مصطفی، هدایتی‌نیا، سعید، و خسرو، عبداللهی. ۱۳۹۱. بررسی تأثیر رفاه و سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان بویراحمد، پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۲، صص ۸۹-۱۱۲.
- اکبری‌ان رونی‌زی، سعیدرضا، محمدپورجابری، مرتضی، سپهوند، فرخنده. ۱۳۹۲. نقش شهرهای کوچک در بهبود کیفیت زندگی روستاهای پیرامون مطالعه موردی بخش رونیز- شهرستان استهبان، مجله پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۶۱۳-۵۸۵.
- امینی، عباس، صادقیان، فرزانه، زاهدی، طیبه. ۱۳۹۶. مدل‌سازی ساختاری و تبیین علی ارزیابی جوامع روستایی از کیفیت زندگی و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۸، شماره ۶۵، صص ۸۷-۱۱۲.
- بابایی، محبوب، بصیری، مرتضی، بدراق‌نژاد، ایوب. ۱۳۹۸. تحلیل جمعیت‌پذیری و روند تحولات اقتصادی-اجتماعی روستاهای پیراشهری در شهرستان ارومیه، مجله توسعه فضاهای پیراشهری، سال اول، شماره اول، صص ۱۳۹-۱۵۰.

- بدری، سیدعلی، رضوانی، محمدرضا، مجید، قرنچیک. ۱۳۹۲. سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان جعفرابای جنوبی شهرستان ترکمن)، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۴، پیاپی ۵۰، شماره ۲، صص ۵۳-۷۴.
- بریمانی، فرامرز، بلوچی، عثمان. ۱۳۹۳. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی با استفاده از سامانه‌های هوشمند (منطق فازی) مطالعه موردی: دهستان مهبان شهرستان نیک شهر، پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۴۱-۲۳.
- بوستانی، داریوش، ابتکاری، محمدحسین، محمدپور، احمد. ۱۳۹۱. ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی کشور، فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، سال اول، شماره ۴، صص ۱۶۷-۱۹۵.
- پورطاهری، مهدی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احدالله. ۱۳۹۰. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان خاوه شمالی استان لرستان، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۱۳-۳۱.
- حسین‌زاده، اکبر؛ چراغی، مهدی، مرادی مفرد، سمیرا. ۱۳۹۶. تحلیل وضعیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان بوغداکندی شهرستان زنجان، فصل نامه اندیشه جغرافیایی، سال نهم، شماره ۱۶، صص ۴۳-۶۸.
- دانائی، علی، ولی شریعت پناهی، مجید، مهدوی، مسعود. ۱۳۹۶. تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: دهستان بهمئی گرمسیری، شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۱۴، شماره ۵۳، صص ۹۱-۷۱.
- دانایی، علی، شریعت پناهی، مجید (۱۳۹۷). سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی (دهستان بهمئی گرمسیری جنوبی در شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد)، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۰، شماره ۳ صص ۷۴۷-۷۲۷.
- دهقانی، علی، بهارلو، رسول، بن‌راضی غابش، آرمیتا، فرخ آبادی، فرخ، زارعی، زهرا، مهبودی، لیلا. ۱۳۹۳. عوامل موثر بر رضایتمندی تحصیلی، دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم، نشریه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۷، شماره ۳، صص ۱۴۷-۱۵۴.
- رحیم بخش، فاطمه، حبیب، فرح، گرکانی، سیدامیرحسین. ۱۳۹۸. بررسی کیفیت زندگی در روستاهای درب آستانه و باباپشمان استان لرستان، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۶۵، صص: ۱۲۹-۱۴۰.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احدالله، حاجی پور، مجتبی. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان دلفان)، پژوهش‌های روستایی، دوره دوم، شماره ۲، صص ۶۹-۹۴.
- سلیمی کوچی، جمیله، ابراهیمی، پیام. ۱۳۹۶. سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی مطالعه موردی بخش کربال شهرستان شیراز، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۰، شماره ۳، صص ۱۷-۴۱.
- سند تحول بنیادین. ۱۳۹۸. وزارت آموزش و پرورش، بخش آموزشی.
- شاهرخی ساردو، صالح، نوری پور، مهدی، پیمان پدram، پیمان. ۱۳۹۴. ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسونومی عددی (مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت)، نشریه علمی علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۳۱-۴۷.

- عبدالله حسون، محمد. ۲۰۰۹. *الأبعاد التاريخية للموقع الجغرافى للعراق*، مجله كلیه التریبه، جامعه دیالى، العدد (۳۳)، ص ۲۱۲.
- عزمی، آئیژ، نوری، مجتبی. ۱۳۹۸. بررسی نقش فاصله روستا از شهر در کیفیت زندگی روستاییان (نیمه)، فصلنامه برنامه ریزی رفاه توسعه اجتماعى، سال یازدهم، شماره ۴۱ صص ۲۹۴-۲۵۳.
- على زاده، جابر، برقى، حمید، رحیمی، حمزه، افشارى پور، على. ۱۳۹۲. *سنجش و ارزیابی کیفیت زندگی در نواحى روستایی با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه ایده آل فازی مطالعه موردی: دهستان میانه استان فارس*، فصلنامه پژوهش های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۶۱۵-۶۴۰.
- عنابستانی، على اکبر، محمودی، حمیده، سربرقی طریقه، تکتم. ۱۳۹۴. *بررسی تأثیر کیفیت زندگی روستاییان بر ارتقای کیفیت مسکن روستایی (مطالعه ی موردی: بخش شانديز، شهرستان بینالود)*، فصلنامه علمى - پژوهشى برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، سال ششم، شماره ۱، پیاپی ۲۰، صص ۱-۲۰.
- فضل نیا، غریب. ۱۳۹۳. *سنجش و مقایسه تطبیقی شاخص های کیفیت زندگی در خانواده های گسترده و هسته ای مطالعه موردی: مناطق روستایی بخش پشت آب زابل*. پژوهش های روستایی، دوره ۵، شماره ۴، صص ۸۴۹-۸۷۴.
- قادرمرزى، حامد؛ جمینی، داود، جمشیدی، علیرضا. ۱۳۹۵. *توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی شهرستان روانسر*. فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۵۵، صص ۹۲-۱۰۸.
- میرزائیان، بتول، رحمانی، بیژن، رضویان، محمدتقی، فرجی راد، عبدالرضا. ۱۳۹۵. *سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب)*، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱-۱۲.
- Calvin Duggan, Esther Peeren. 2020. **Making up the British countryside: A post human critique of Country Life's narratives of rural resilience and conservation**, Journal of Rural Studies ,8,Pp350-35.
- Fetsch, Robert J., Jackman, Danielle M., & Collins Christina L. 2018. *Assessing Changes in Quality of Life and Independent Living and Working Levels among Agrability Farmers and Ranchers with Disabilities*, **Disabil Health Journal**, 11(2),, PP. 230-236.
- Levent, T.B., & Nijkamp, P. 2006. *Quality of Urban Life: A Taxonomic Perspective*. **Journal of Studies in Regional Science**, 36(2), pp. 269-281.
- Liu, W., He, X., Song, L., & Liu, Sh. 2018. *Urban-Rural Differences in Subjective Quality of Life in Dehui*, **Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development**, 40(4), pp. 563-576.
- Nguyen. T.M.L, Ngo. T.H, Nguyen. T.H.M. 2020. *Quality of farmer's life in rural areas in Vietnam*, **E3S Web of Conferences** 175, p.p 1-10.
- Pal, A.K. and Kumar, U.C. 2005. **Quality of Life Concept for the Evaluation of Societal Development of Rural Community in West Bangal, India**, Rural Development, Vol. xv, No.